

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ П'ята секція

РІШЕННЯ

Справа «Орлик проти України» (Заява № 27454/11)

СТРАСБУРГ
11 лютого 2016 року

Автентичний переклад

Це рішення є остаточним, але може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Орлик проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи комітетом, до складу якого увійшли:

Андре Потоцький (<...>), Голова,
Ганна Юдківська (<...>),
Сюфра О'Лірі (<...>), судді,
та Мілан Блашко (<...>), заступник Секретаря секції,

після обговорення за зачиненими дверима 19 січня 2016 року
постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу було розпочато за заявою (№ 27454/11), яку 15 квітня 2011 року подала до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі - Конвенція) громадянка України пані Ольга Миколаївна Орлик (далі - заявниця).

2. Заявницю представляв п. І.П. Погасій - юрист, який практикує у м. Кіровограді. Уряд України (далі - Уряд) представляв його Уповноважений, на останніх етапах провадження - п. Б. Бабін з Міністерства юстиції України.

3. 1 грудня 2014 року про заяву було повідомлено Уряд.

ФАКТИ

4. Заявниця народилася у 1960 році і проживає у смт Олександрівка Кіровоградської області.

5. 3 лютого 2007 року на заявницю було вчинено напад. Згідно зі складеними в подальшому висновками судово-медичних експертів у неї були синці на щелепній ділянці, плечі та стегні, садна в підочній ділянці справа, струс мозку та перелом ребра зі зміщенням. Заявниця стверджувала, що особами, які напали на неї, були пан та пані К., колишні свекор та свекруха її доньки, хоча національними органами влади було встановлено, що на заявницю напала тільки пані К. Інцидент стався на очах дворічної онуки заявниці.

6. 4 лютого 2007 року заявниця подала до міліції заяву.

7. 5 лютого 2007 року заявницю обстежив судово-медичний експерт. Він виявив у неї синці, які було класифіковано як «легкі тілесні ушкодження»

8. 14 лютого 2007 року Олександрівський РВ УМВС України в Кіровоградській області (далі - Олександрівський райвідділ) відмовив у порушенні кримінальної справи за фактом події.

9. 22 лютого 2007 року було проведено судово-медичне обстеження заявниці. Додатково до попередньо виявлених синців судово-медичний експерт встановив наявність у заявниці струсу мозку та перелому ребра зі зміщенням. Експерт класифікував ці ушкодження як «тілесні ушкодження середнього ступеня тяжкості»
10. 20 березня 2007 року прокуратура Олександрівського району скасувала постанову від 14 лютого 2007 року як передчасну та 21 березня 2007 року порушила кримінальну справу за фактом умисного завдання заявниці тілесних ушкоджень середньої тяжкості.
11. 20 травня 2007 року слідство було зупинено слідчим у зв'язку з неможливістю встановити особу, яка вчинила злочин.
12. 29 серпня та 3 жовтня 2007 року прокуратура Олександрівського району винесла дві постанови про скасування постанови слідчого від 20 травня 2007 року як передчасної.
13. 6 жовтня 2007 року слідчий допитав пана та пані К.
14. 1 грудня 2007 року слідство було знову зупинено слідчим у зв'язку з неможливістю встановити особу, яка вчинила злочин.
15. 10 грудня 2007 року прокуратура Олександрівського району, реагуючи на скаргу заявниці щодо ходу слідства, надала УМВС України в Кіровоградській області вказівку накладати дисциплінарні стягнення на працівників міліції, у провадженні яких перебувала кримінальна справа.
16. 21 січня 2008 року УМВС України в Кіровоградській області надало вказівки Олександрівському райвідділу міліції негайно відновити слідство.
17. 7 квітня 2008 року слідчий доручив судово-медичному експерту встановити ступінь тяжкості тілесних ушкоджень заявниці. 22 вересня 2008 року судово-медичний експерт склав висновок, яким було підтверджено висновки експертизи від 22 лютого 2007 року.
18. 15 травня 2008 року УМВС України в Кіровоградській області повідомило заявницю, що на працівників міліції, у провадженні яких перебувала кримінальна справа, було накладено дисциплінарні стягнення.
19. 23 жовтня 2008 року районний суд заклав кримінальну справу щодо пані К. на підставі Закону України «Про амністію», мотивуючи це тим, що вона має на утриманні літню матір. 24 лютого 2009 року апеляційний суд Кіровоградської області (далі - апеляційний суд) скасував зазначений вирок, не виявивши доказів того, що матір пані К. знаходилася на її утриманні.
20. 1 липня 2009 року слідчий виніс постанову про відмову в порушенні кримінальної справи щодо пана К.
21. 7 липня 2009 року прокуратура Новомиргородського району склала обвинувальний висновок щодо пані К.
22. 24 липня 2009 року районний суд повернув справу щодо пані К на додаткове розслідування, постановивши, що заявницю не повідомляли про закінчення досудового слідства до 3 липня 2009 року, а отже, їй не було надано достатньо часу на ознайомлення з матеріалами справи. Суд також постановив, що постанову про відмову в порушенні кримінальної справи щодо пана К. було винесено у порушення вимог законодавства.
23. 13 листопада 2009 року прокуратура Новомиргородського району скасувала постанову про відмову в порушенні кримінальної справи щодо пана К. від 1 липня 2009 року. Згодом слідчий знову виніс постанову про відмову в порушенні кримінальної справи щодо пана К.
24. 21 грудня 2009 року було закінчено ще один раунд досудового слідства у справі щодо пані К., і прокуратура Новомиргородського району винесла ще один обвинувальний висновок.
25. 29 березня 2010 року Олександрівський районний суд Кіровоградської області повернув справу щодо К. на додаткове розслідування, постановивши, зокрема, що постанова про відмову в порушенні кримінальної справи щодо пана К. була передчасною, оскільки його роль в інциденті не була достатньою мірою з'ясована.

26. 13 липня 2010 року прокуратура Новомиргородського району скасувала постанову про відмову в порушенні кримінальної справи щодо пана К. 26 травня 2011 року слідчий знову виніс постанову про відмову в порушенні кримінальної справи щодо пана К.

27. 20 грудня 2011 року Знам'янський міськрайонний суд Кіровоградської області визнав пані К. винною у завданні заявниці тілесних ушкоджень середньої тяжкості та призначив їй покарання у виді обмеження волі строком на два роки, звільнивши засуджену від відбування покарання з випробувальним строком один рік. Суд встановив, що постанова про відмову в порушенні кримінальної справи щодо пана К. за фактом тієї ж події була законною. Пані К., прокурор та заявниця оскаржили вирок.

28. 6 березня 2012 року апеляційний суд скасував вирок та закрит кримінальну справу щодо пані К. у зв'язку із закінченням строків давності.

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 3 КОНВЕНЦІЇ

29. Заявниця скаржилась, що слідство у її справі було неефективним, а тривалість провадження - надмірною. Вона спочатку посилалася на статті 6 і 13 Конвенції.

30. Суд, якому належить провідна роль щодо здійснення юридичної кваліфікації фактів справи, доходить висновку, що зазначені скарги слід розгляди за процесуальним аспектом статті 3 Конвенції (див. рішення у справах «Мута проти України» (Muta v. Ukraine), заява № 37246/06, п. 51, від 31 липня 2012 року, та «Ібрагім Демірташ проти Туреччини» (Ibrahim Demirtas v. Turkey), заява № 25018/10, пп.18 і 20, від 28 жовтня 2014 року). У статті 3 Конвенції зазначено:

«Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.»

A. Прийнятність

31. Суд зазначає, що заява не є явно необґрунтованою у розумінні підпункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вона не є неї непринятною з будь-яких інших підстав. Тому вона має бути визнана прийнятною.

B. Суть

1. Доводи сторін

32. У своїй відповіді на зауваження Уряду заявниця доводила, що слідством були порушені процесуальні вимоги статті 3 Конвенції. Вона доводила, що мала місце затримка в порушенні кримінальної справи: слідчий спочатку відмовив в порушенні кримінальної справи, а згодом слідство неодноразово зупинялося. Внаслідок затримки пані К. було засуджено із запізненням. Згідно з доводами заявниці підтвердженням неефективності слідства також були випадки скасування вищестоящими органами прокуратури різних процесуальних рішень.

33. Уряд наполягав на тому, що порушення статті 3 Конвенції не було. Національні органи влади ретельно перевірили твердження заявниці про те, що на неї вчинив напад пан К., але на підставі усіх доказів у матеріалах справи було встановлено, що на заявницю напала і їй завдала тілесних ушкоджень пані К. Уряд доводив, що факти скасування постанов про відмову в порушенні кримінальної справи та той факт, що справа поверталась для проведення додаткового розслідування, свідчили про бажання органів влади ефективно розслідувати подію. Органи влади активно реагували на скарги заявниці, зокрема, кількох працівників міліції було притягнуто до дисциплінарної відповідальності.

2. Оцінка Суду

34. Суд перш за все зазначає, що насильницьке поводження, якого заявниця зазнала 3 лютого 2007 року, охоплювалося сферою застосування статті 3 Конвенції (див., для порівняння, рішення у справах «Олександр Ніконенко проти України» (Aleksandr Nikonenko v. Ukraine), заява № 54755/08, пп. 7 і 40, від 14 листопада 2013 року, та «Ібрагім Демірташ проти Туреччини» (Ibrahim Demirtas v. Turkey), заява № 25018/10, п. 31, від 28 жовтня 2014 року).

35. Суд нагадує, що стаття 3 Конвенції вимагає від органів влади проведення ефективного розслідування стверджуваного жорстокого поводження, навіть якщо таке поводження мало місце з боку приватних осіб (див. рішення у справі «М.Ц. проти Болгарії» (*M.C. v. Bulgaria*), заява № 39272/98, п. 151, ECHR 2003-XII, та «Денис Васильєв проти Росії» (*Denis Vasilyev v. Russia*), заява № 32704/04, п. 99, від 17 грудня 2009 року). Згідно з мінімальними критеріями ефективності, які Суд визначив у своїй практиці, таке розслідування має бути незалежним, безстороннім і підлягати громадському контролю, а компетентні органи повинні діяти зі зразковою ретельністю та оперативністю (див., наприклад, згадане рішення у справі «Мута проти України» (*Muta v. Ukraine*), п. 61).

36. Коли слідство призводить до вчинення процесуальних дій в національних судах, процесуальні вимоги статті 3 Конвенції виходять за рамки стадії досудового слідства - вимогам статті 3 Конвенції має відповідати все провадження в цілому, включаючи судовий розгляд по суті. Це означає, що національні суди за жодних обставин не повинні допускати випадків, за яких завдання тілесних і моральних страждань залишатиметься безкарним. Це важливо для забезпечення громадської впевненості у принципі верховенства права і його підтримки, а також у попередженні будь-яких ознак толерантності органів влади до незаконних дій або співучасті у них (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Оккалі проти Туреччини» (*Okkali v. Turkey*), заява № 52067/99, п. 65, ECHR 2006-XII (витяги)).

37. Повертаючись до обставин цієї справи, Суд зазначає, що хоча заявниця подала до міліції скаргу про напад наступного дня після події, справу за фактом нападу було порушено з певною затримкою - через півтора місяці.

38. Досудове слідство зупинялось 20 травня і 1 грудня 2007 року у зв'язку з неможливістю встановити особу, що вчинила злочин. Ці постанови згодом скасовувалися як передчасні, але вони, тим не менш, затягували розслідування (див., для порівняння, рішення у справах «Дудник проти України» (*Dudnyk v. Ukraine*), заява № 17985/04, п. 36, від 10 грудня 2009 року, і «Коваль та інші проти України» (*Koval and Others v. Ukraine*), заява № 22429/05, п. 82, від 15 листопада 2012 року).

39. Суди двічі повертали кримінальну справу щодо пані К. на додаткове розслідування. Слід особливо зазначити, що одного разу - 24 липня 2009 року - справу було повернуто на додаткове розслідування внаслідок порушення права заявниці на ознайомлення з матеріалами справи по завершенню досудового слідства. Більше того, у період з 1 липня 2009 року по 27 травня 2011 року слідчі органи тричі виносили постанови про відмову в порушенні кримінальної справи щодо пана К., дві з цих постанов згодом було скасовано. Суд повторює, що неодноразові випадки такого повернення справ та винесення постанов про відмову в порушенні кримінальної справи свідчать про наявність серйозних недоліків (див. рішення у справі «Козинець проти України» (*Kozinets v. Ukraine*), заява № 75520/01, п. 61, від 6 грудня 2007 року).

40. З огляду на наведене вище, Суд доходить висновку, що у цій справі органи влади не провели оперативного розслідування тверджень заявниці про жорстоке поводження, що призвело до закінчення відповідного строку давності і унеможливило подальше кримінальне переслідування одного з ймовірних правопорушників (див., для порівняння, рішення у справах «Бегановіч проти Хорватії» (*Beganovic v. Croatia*), заява № 46423/06, п. 85, від 25 червня 2009 року; «Валюлієне проти Литви» (*Valiuliene v. Lithuania*), заява № 33234/07, п. 85, від 26 березня 2013 року та згадане рішення у справі «Олександр Ніконенко проти України» (*Aleksandr Nikonenko v. Ukraine*), п. 45).

41. Вищенаведених міркувань для Суду достатньо, аби дати йому змогу дійти висновку, що розслідування тверджень заявниці про жорстоке поводження не відповідало вимогам статті 3 Конвенції.

42. Отже, було порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції

II. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

43. Статтею 41 Конвенції передбачено:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію.».

А. Шкода

44. Заявниця вимагала 12768 євро і 1111,04 грн відшкодування матеріальної шкоди, а також 28000 євро відшкодування моральної шкоди.

45. Уряд вважав, що ці вимоги є надмірними та що між ними і стверджуваними порушеннями Конвенції немає причинно-наслідкового зв'язку.

46. Суд не вбачає жодного причинно-наслідкового зв'язку між встановленими порушеннями та заявленою матеріальною шкодою, а тому відхиляє цю вимогу.

47. Суд вважає, що заявниця вочевидь зазнала болю та страждань внаслідок встановленого ним порушення. Постановляючи рішення на засадах справедливості, Суд присуджує заявниці 1500 євро відшкодування моральної шкоди.

В. Судові та інші витрати

48. Заявниця вимагала 7100 грн компенсації витрат на правову допомогу у національних судах та 22000 грн компенсації витрат на правову допомогу у Суді. Вона також вимагала 282,88 грн компенсації витрат на поштові відправлення.

49. Уряд вважав, що ця вимога є необґрунтованою.

50. Відповідно до практики Суду заявник має право на компенсацію судових та інших витрат, лише якщо буде доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їхній розмір - обґрунтованим. У цій справі Суд, беручи до уваги наявну в нього інформацію та зазначені вище критерії, вважає за належне присудити заявниці суму у розмірі 510 євро компенсації витрат за усіма пунктами.

С. Пеня

51. Суд вважає за належне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* заяву прийнятною.

2. *Постановляє*, що було порушення процесуального аспекту статті 3 Конвенції.

3. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявниці такі суми, що мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

(i) 1500 (одну тисячу п'ятсот) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суми будь-яких податків, що можуть нараховуватись;

(ii) 510 (п'ятсот десять) євро компенсації судових та інших витрат та додатково суми будь-яких податків, що можуть нараховуватись;

(b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, що діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

4. *Відхиляє* решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 11 лютого 2016 року відповідно до пунктів 2 та 3 правила 77 Регламенту Суду.

Заступник Секретаря

Мілан БЛАШКО

Голова

Андре ПОТОЦЬКИЙ

Публікації документа

- **Офіційний вісник України** від 17.05.2016 — 2016 р., № 36, стор. 534, стаття 1434